పథికవిలాసము.

By

K. VEERESALINGAM

పథికవిలాసము.

సీ. ఆప్తవర్గముఁబాసి, యమితదూరంబున
నతిచింతఁగూరి, మాంద్యంబుమీఱ
నలసయానముచూపు నల 'షేల్డు' దరినుండెఁ
జెరలాడు 'పో' నదిచెంతనుండె
నామీఁదఁ 'గారింతియా' దేశముప్పర
గ్రామ్యాధముఁడుకృపారహితుఁడగుచు
నిలువనీడయు లేని నిఱుపేదపథికునిఁ
జొరనీక యిలు మూయుచోటనుండె
నరవర్జితంబయి నభమువాలినదాఁక
నొక్కటే బయలుగాఁ బిక్కటిల్లి
యున్న 'కాంపానియా' యూషరక్షేత్రంబు
విసుగుపుట్టించెడు దెసనునొండె
నెచట నేదేశమీక్షింప నేనుదిరుగ
మనసునావెంటరాక, యోయనుజ! యెపుడు
వెడలుకొలఁదిని దీర్ఘమౌ ప్రేమపాశ
మీడ్చుకొంచతివ్యధనునీయెడకె మరలు. 1

గీ. అట్టియాదిమసఖుఁ డైనయట్టిభ్రాతఁ
జేరిశాశ్వతసుఖము కై సేయుఁగాక!
అంగరక్షకులై తద్గృహంబుచుట్టు
నుండి దేవతల్ కాచుచునుండ్రుగాక! 2

చ. పగలొగిఁ బాటుపడ్డశ్రమ పాయఁగ హాయిగ విశ్రమింపఁ గ్రం
దుగఁ జలిమంటఁ గ్రాఁగ, నతిథుల్ మునిమాపున నొందఁ బోదురో

తగ నిటుపేద లార్తులును దామెటకేగి సుఖింతురో, యెటన్
దిగిపరదేశి యాదరణఁ దేలునొ, యీయిలు ధన్యమయ్యెడున్. 3

సీ. ఎచ్చోటను కుటుంబమెల్లను సుఖముగాఁ
జట్టునుజేరి కూర్చుండి తాము
కడు వేడ్కనెప్పుడు నడుచుచునుండెడు
సరసవినోదవాక్సరణి కేని
హాస్యచేష్టల కేని యలరి నవ్వుచునుండె
వ్యసనంబు గలిగించునట్టికథను
వినిజాలిచేతను వెచ్చనూర్పుచునొండె
భుజియింపసిగ్గును బొందునతిథి
నారగింపంగ బ్రార్థించి యందువలనఁ
గడుఁబరోపకారసుఖంబుఁగఱచుచొండె
పుష్కలముగ శుద్ధపదార్థములనువిందు
లిడుదురచ్చటియీవిందులెసఁగుఁగాత. 4

క. అటువంటిసుఖంబుల నేఁ
గటగట కననోచనైతిఁ గష్టపువిధిచేన్ ;
బటుతరకష్టంబులఁ ద్రి
ప్పటలంబడిచెల్లె నాదుప్రాయంబెల్లన్. 5

చ. ధరణినిసింగినిన్ గలయఁ దార్చెడుచక్రముభంగి, దవ్వుగా
నిరవుననుండినన్ను నెలయించి చనంజన దూరమేగుచున్
గరమునునన్ను, జూపుననెనవ్వుచుఁ, బర్విడుభాగ్యదేవతన్
బరువడి వెంబడింపనిటు పాల్పడితిన్ గడలేనిత్రిమ్మటన్. 6

క. నాపాలిభాగ్య మిలలో
నేపట్టుననిల్లు నాదియిది యనకుండన్

బాపురె! నన్నొకాకిఁగ
నీపగిదినిఁద్రిప్పుచున్న దెల్ల విలాతుల్. 7

ఉ. ఇప్పుడుసైత 'మాల్వెను' శిఖరీంద్రవివిక్తపదంబుఁజేరి, యొ
కప్పుడు గాలివానలకు నందనియున్నతమైనచోట నే
నొప్పుగఁ గూరుచుండి, వగ పొందుచుఁ గాలము నెట్లొ నెట్టుచున్
దప్పకచూచెదన్ దిగువతట్టున నూర్ల కొలంది దేశముల్. 8

క. సరసులుఁ గాంతారంబులుఁ
బురములును బయళ్ళుదిశలఁ బొలయుచు దృగ్గో
చరమగు నివె భూపాలుర
గురువైభవ మల్పతరపుగోపునిస్థితియున్. 9

ఉ. ఎల్లెడసృష్టివింత లిటు లీక్షణపర్వమొనర్చుచుండఁ, జిం
తిల్లఁగ నేనె గర్వితమతిన్ బలువింతలలోఁ గృతఘ్నతన్?
పెల్లుగ నెల్లవారి మదివేడ్కలు నించెడు మేలు నక్కటా!
చెల్లునె పాండితీకుశలచిత్త ముపేక్షయొనర్ప? జెప్పుఁడీ. 10

ఉ. విక్కుచుఁ బైకిఁ దార్కికకువిద్య నటించినఁ దానటింప ని,
మ్మిక్కడ మర్త్యకీటమున కీచిఱువస్తువులే ఘనంబులౌ;
మిక్కిలి సర్వమానవుల మేలునుజూచి ప్రమోదమొందున
య్యాకటికంపుగుండె కల యట్టిజనుండె మహాత్ముఁడెంతయున్ 11

సీ. విత్తంబుతోడను విభవంబుతో నొప్పి
కరముఁ బ్రకాశించు పురములార!
అవ్వారిగాఁ బంట లల్ల వసంతుండు
కలిగింప నలరారు పొలములార!
పనిపూనిపవనుండు పడవలనడపంగ
సరసత్వమున మీఱుసరసులార!

పూలు పూచినకొండపూళ్ళను బనిచేయఁ
కరము వంగినయట్టికాపులార !
మేదినీభాగ మెల్లను నాదెగాన
మీర లెల్ల సృష్టికింశహరి నైన
నానిమిత్తంబ యరియర్పణంబుగాఁగ
మేలివస్తువుల్ కూర్చెడు మీరలెల్ల. 21

మ. ఘనలోభాత్మకుఁ డొంటిగాఁ దనధనాగారంబుదర్శించి, యో
లినిగూర్చుండి ధనంబుఁబల్మఱును దా లెక్కించిలెక్కించి, యా
ధనముల్ కుప్పలుకుప్పలై కడుఁ బ్రమోదంబియ్య, నుప్పొంగు ; నా
వెనుకన్ గన్గొని వెచ్చనూర్చు మఱియున్ విత్తంబులేకుక్కికిన్. 13

మ. అటు లేపుట్టెడు మన్మనంబునను వ్యత్యస్తంబులౌవృత్తు ; లు
త్కటహర్షంబగు దేవుఁడీనరులకున్ గల్గించుమేళ్ళంగనన్ ;
కట ! మర్త్యుండిటఁబొందఁ గల్గుఘనసౌఖ్యం బింతెగాయంచు, నొ
క్కట నిట్టూర్పులుపుట్టుఁ ; బల్మఱును శోకంబుల్ కడుంగల్గెడున్.

శా. వేదారుల్ చనుచాశలున్ నిజరకుల్ వేఁజొన్పి, క్రాంతాస్మదీ
యోదారాత్మ-సమస్తమర్త్యులు సుఖంబొందంగ వీక్షించి-స
మ్మోదంబందఁగఁ గాంచు నిత్యసుఖసంపూర్ణప్రవేశం బొకం
డీదేశంబుల నెందునేనిఁ గనఁగా నే వేమఱున్ గోరుదున్ 15

క. గ్రక్కున నట్టిప్రదేశం
బెక్కడఁగానంగవచ్చు నీభూమిపయిన్ ?
చక్కఁగఁ జూపెడువారెవ
రక్కట ! యందఱు నెఱింగినట్లు నటింపన్ ! 16

చ. అనయము శీతమండలమునందు వడంకుచు నుండుమర్త్యుఁడున్
దనదెజగంబులో సుఖపదం బనిచాటును సాహసంబునన్ ;

ఘనమగు గాలివానలను గంపిలుస్వీయసముద్ర సంపదల్,
తినినఁగ్రాగి త్రుళ్ళుతనదీర్ఘ నిశల్, స్తుతియించు నెంతయున్. 17

చ. కరము నిరక్షుభూమిని వగర్పు దిగంబరకృష్ణదేహుఁడున్
వరుసగ సంస్తుతించుఁ దనబంగరువాలుకఁ, ద్రాటికల్లునున్ ;
తిరుగుచు వేఁడిమెండలను, దేలుచు నుష్ణతరంగమండలిన్,
స్మరణమొనర్చు వేల్పులఁగృతజ్ఞతఁ దానటుగన్న మేళ్ళకున్. 18

క. మనమెటఁదిగిగిన, నిటులుం
డును గద దేశాభిమానినుడువుపొగడ్తల్ ?
తన ప్రథమోత్తరదేశం
బనయంబును స్వస్థలంబునందే యుండున్. 19

సీ. అయినను దేశంబులన్నియు నొకవేళ
నొండొంటితో మనమొకటఁబోల్చి
వానివానికిఁగల్గు భాగ్యవైభవముల
నిపుణంబుగఁ బరిగణింతుమేని
దేశాభిమానులు తివిరిస్తుతించిన
న్యాయంపుబుద్ధితో నరసిచూడ
సర్వమానవులకు సమభాగముగ మేలు
పంచి యీఁబడినట్లె పలుకవలయు ;
కళలచేనొండెనుస్వభావకలననొండె
వివిధముగనియ్యఁబడినవేఱ్వేఱు మేళ్ళు
వివిధదేశస్థ మానవవితతులకును
సౌఖ్యసంపదలెల్లను సమముజేయు. 20

చ. ప్రకృతియు నెల్లరందు సమభావకృపల్ గలతల్లియయ్యునున్,
సకలసుఖంబులిచ్చుఁ గడుశ్రద్ధ మెయిం బనిచేయువారికిన్ ;

ప్రకటముగాఁగ 'నార్ణో' నదిప్రక్క శిలాతలమందుఁ బోలెఁ గ
ర్షకునకుఁ గ్రాసమీఁబడియెఁ జక్కఁగ 'నైద్ర' పురీనగంబులన్. 21

గీ. శిలలతో నిండి పర్వతశిఖరసమితి
కరముఁ గఠినంబుగాఁ బొడకట్టుచున్నఁ
బరఁగ, నీపర్వతముల లవాటుకతన
హంసతూలికాతల్పంబులగునుజూవె. 22

మ. ధనవాణిజ్యములున్ బ్రతిష్ఠయును, స్వాతంత్ర్యంబు, సంతుష్టియున్
గన, నానావిధముల్ మనుష్యకృతసత్కారోన్మదితానందముల్,
వినుమట్లైనఁ, బరస్పరంబు నివివిద్వేషించి, యొండొండెత
క్కినవానిన్ బరిమార్పఁగాఁ గడఁగుమాడ్కిన్ దాముచూపట్టెడున్.

మ. ధనముల్ స్వేచ్ఛయురాజ్యమేలుకడ, హృత్సంతుష్టి నష్టంబగున్ ;
ఘనవాణిజ్యము చాలనిల్పెడునెడన్, బాయున్ బ్రతిష్ఠాప్తి ; కా
వున, నొక్కొక్కప్రభుత్వ మొక్కొకసుఖంబుం గాంచ నభ్యాసముం
గని, యద్దానికె జీవనంబలవడంగాఁజేసి, మార్చుందగన్. 24

మ. ప్రతిరాష్ట్రంబున నిష్టసౌఖ్యము లతివ్యాప్తింగడున్ జెంది, త
త్ప్రతిసౌఖ్యంబును వింతయైనయొకబాధం దెచ్చునందాఁక, మూ
ర్ఖతతో నొక్కొకరాజ్య మొక్కప్రియసౌఖ్యంబే మదిన్నిల్పి, త
ద్వ్యతిరిక్తాఖిలసౌఖ్యమూలక సుఖోపాయంబులన్ దన్నెడున్. 25

క. ఈసత్యంబుల నింకను, భాసిల్లెడుసూక్ష్మ దృష్టిఁ బ్రబలపరీక్షల్
చేసి, పరిచూతమిచ్చటి, యీసీమలలోపల నవి యెటువర్తిలునో. 26

ఉ. అందులకై యొకింతతడ వావలనుంచి మదీయచింతలన్,
క్రిందటిలోయ ఛాయఁగలిగించుచు, గాలికినుస్సురంచు, నా
ముందటివంకఁ దానెపడి మొల్చిన దిక్కఱుగుల్మమట్లు, నే
నిందుమనుష్యకోటికయి యించుకకుందుచుఁ గూరుచుండెదన్. 27

క. అదెకఁడిపై పునదవ్వుల
ముదమొప్పఁగ 'నాల్ప్స' మిన్ను ముట్టినచోటన్
బొదలెడు 'నిటలీ' దేశం
బదిర ! వసంతంబుఁబోలె నతిశయశోభన్. 28

ఉ. తెల్లగ మధ్యమధ్య నొకదేవగృహాగ్రము జీర్ణమౌచు బా
సిల్లి మహత్త్వగౌరవవిశేషముఁ జూపఁగఁ, గొండనెత్తముల్
పెల్లుగ నేటవాలగుట లేచి వనంబుపయిన్ వనంబు రం
జిల్లి నగంబుప్రక్కఁగయిసేసెడు, నాటకరంగరమ్యతన్. 29

గీ. బహుళసృష్టివిశేషసౌభాగ్యసమితి
స్వాంతమును దృష్టిఁబొందింపఁజాలునేని
సత్యముగనల్ల 'యిటలీ' దేశంబుజనులె
యెల్లవారలలో, ధన్యులెంచిచూడ. 30

సీ. గర్వించిపైపైని నిక్కఁగఁ గల్గునవియొండె
నడఁకువనిల వ్రాలునట్టివొండె
నేయేఫలావళు లెల్లవిధంబుల
దేశంబులందును దేజరిలునొ
వంతువెంబడిఁబూచి పలుకాఱులను మాఱు
హాయనం బెల్లఁగ్రై సేయుచుండి
యేయేప్రసూనంబు లీక్షణోత్సవముగ
నష్టదేశంబుల నుద్భవిలునొ
పూచినశింపనే పొడచూపి ననకాఱు
నను మాత్రముండు జీవనముకలిగి
యేయేసువాసన లెలమితో నుత్తర
దిక్కును సేవించి మ్రొక్కుచునొ

యట్టివెల్లనునిచట వేయంగఁబడుచు
నుండి, యిదెస్వస్థలంబుగనొప్పఁగొనుచుఁ
దోఁటవారలవలనను దోహదంబు
నడుగకయె, తాముపెంపొందియతిశయిల్లు. 31

సీ. కలకలను నవ్వునీభూమి కాంతమీఁద
వింతవలపులు కలయంగ విసరుకొలను
నబ్ధిఁబొడము గంధవహావిహంగమనులు
చల్లనగుతమతెక్కలఁజూమునెపుడు. 32

చ. అయినను, దుచ్ఛ మింద్రియచయంబె యొసంగెడుసౌఖ్య మెన్నఁ; న
క్షయముగ మర్త్యుఁ డింద్రియసుఖంబె యెఱింగినదెల్ల నిచ్చటన్
ప్రియతరసుందరాకృతిని బెంపగు నిచ్చటఁ జేలుఁ దోఁటలున్ ;
క్షయమునుబొందుచుండు నెనుగంగన కొక్కమనుష్యుఁడే యిటన్.

చ. నరునిప్రవర్తనంబులఁ గనంబడు నిందు విరుద్ధదోషముల్——
పరమవిధేయుఁ డయ్యు, గరువంపడు ; నిర్ధనుఁడయ్యు, భోగియౌ ;
నరయ గభీరుఁడయ్యుఁ, గడువ్యర్థుఁడు ; కల్లరి, భక్తుఁడయ్యునున్;
వెరవులు పన్నఁగ్రొత్తయఘవృద్ధులు చేయఁదపంబులందునున్. 34

మ. మును వేంచేసినభాగ్యదేవత యిటన్ మున్ దాదిగంబెట్టి పో
యినకీడుల్ సకలంబుచేరి చెఱిచెన్ హీనంబుగాఁ జిత్రముల్ ;
ఘనవాణిజ్యము రాజ్యసుందచిరమో కాలంబుక్రిందన్ గదున్
బెనుపుంబొందిన యష్టవిరిపయియొప్పెన్ సర్వభాగ్యంబులున్. 35

మ. వరవాణిజ్యముపంపునన్ వడిగలేవన్ నేర్చె సౌధావళుల్;
చిరజీర్ణస్థితగోపురాళి మరలన్ లేచెన్ నభం బంటఁగా;
నురుచిత్రాకృతులొప్పెనృష్టిఁగలవస్త్రౌఘప్రభల్ మీఱుచున్;
నరరూపంబులు దాలిచెన్ గనులలోనన్ బాలరాళ్ళన్నియున్. 36

ఉ. నడిచెన్, హెచ్చుగ దక్షిణానిలముకన్నం జంచలంబై, వడి
న్వడి వాణిజ్యము వేఱుతీరములకున్ నౌకాళితో నంతటన్;
కడకుం బౌరులు లేనియూళ్ళు, భటశూన్య ప్రభూత్తంసముల్
కడవంగా సిరి తెచ్చిపెట్టినది యెల్లం బోయె నిశ్శేషమై. 37

క. వినియోగింపని నేర్పునఁ
బనిమించినవెనుకఁ దొంటిబలు పదియెల్లన్
ఘనమైనయుబ్బుజబ్బుని
జనులావలఁ గనుఁగొనంగఁ జాలిరి తుదకున్. 38

ఉ. ఐనను విత్తలోపము, మహత్తరపూర్వదశా వశిష్ట ని
ర్మాణములైనశిల్పముల, రమ్యముగా నిటఁ దీర్పఁగాఁబడెన్;
వీనినిబట్టి దుర్బలమనీషయు దీర్ఘవినష్టచిత్తమున్
గ్లానియె లేక సత్ప్రతిఫలంబును గాంచినయట్లు గన్పడున్ 39

ఉ. రాఁగిలిచూడ వచ్చునిట—రక్తము చిందనివైభవంబునన్
ఆగనిచిత్రలేఖనజయంబులు, గుఱ్ఱపుదండు పండువుల్,
బాగగు దేవతా భజనభవ్య వివాహమహోత్సవంబులున్
జోగిరొయి యమ్మవారొ ప్రతిసూనవనంబున నుండు నిచ్చటన్ 40

ఉ. బాలురయాట లెంతయును బాలురఁ దన్పెడునట్లు, యిట్టియా
లీలలు వీరిఁ దన్పు నవలీలను జింతల నెల్లఁ బాపుచున్;
చాలఁగ దీర్ఘసేవవలనన్ దలయెత్తక గొప్పకోర్కులు
న్మూలములై కరంబిపుడు పుంస్త్వవిహీనముఁ జేసెఁ జిత్తమున్. 41

క. అల్పసుఖోద్దేశంబులు । పొల్చుగ నావెనుక వచ్చి భూరిత్వరతో
బల్పొందిమదిన్ వారల । నల్పానందైకతోషితాత్ములఁ జేసెన్. 42

సీ. మున్ను 'సీజరులు' ప్రభుత్వంబుచేసిన
సుందరసువిశాల మందిరములఁ

గాలంబుచేతను గూలి రూపముమాజి
బీటలువాఱఁ గంపిల్లు నోటఁ
బాడుగోడలలోన పీడకి యచ్చోటఁ
జచ్చినపూర్వుల సరకుగొనక
నిలువంగనీడను నెమకుకొనెడుకాఁపు
బీదకుటీరంబు వేయునొకటి
వేసినరుఁడేల మున్నట్టిపెద్దయిల్లు
కట్టవలసెనొ యనుచు నక్కజముపడుచుఁ
దనదుగుడిసెనుమందస్మితంబుతోడఁ
గనుచుఁదానె ఘనుఁడనంచు గర్వపడును. 43

చ. చనుమిటనుండి నీవిఁకను స్వాంతమ ! యెచ్చటఁ గర్కశస్థలిన్
ఘనతరమర్త్య లుద్భవము గాంతురొ, యెచ్చట వెల్లనైన 'స్విస్'
జనులు ప్రభంజనాహతనిశాంతము లొప్పఁగ రూక్షభూమి బ
ల్మిని లఘుభుక్తిఁగాంచఁ బెకలింతురొ యచ్చటుఁ జూత మింకిటన్.

చ. మనుజుని, నుక్కుసద్భటుని, గుంజుకృపాణముఁదక్క, నుగ్రవం
ధ్యనగములియ్య విమ్మోఁ దదన్యఫలంబుల, గొడ్డుకొండలన్
దనర నలంకరింపవిటఁ దాము వసంతసుమంబు లేవియున్;
ఘనముగ నేఁచు నిందుఁ జలికాలము మాధవమాసమందునున్. 45

క. మలయానిలుఁ డెన్నండును
వలపున వరియింపఁ డిచటి బలుగుబ్బలులన్
బలుమఱు నుల్కలురాలును;
గలుషమహావాతములను గావిరి గప్పున్ 46

ఉ. ఇక్కడఁగూడ భూస్థితికిఁ దృప్తి ప్రతిక్రియఁ జేసి, దానిదై
నిక్కుదురాగ్రహం బుడిపి, స్వీయమహత్త్వముఁ జూపఁ గల్గెడున్;

తక్కువ వయ్యె వేడుకలు, తద్గృహటీరము పేదదయ్యె, నల్
ప్రక్కలఁగాంచుఁ గాఁపు తనభాగ్యమె యెల్లర భాగ్యమాటటన్. 47

చ. తనదుకుటీర నైచ్యమును దద్దయు గేలియొనర్పఁ, జెంగటన్
గనుఁగొనఁడెందు సౌధములు గర్వమునందల మెత్తుచుండఁగాఁ;
తనదగు శాకపాకకలితంబగు భోజన మేవగింపఁగాఁ
గనుఁగొనఁడెందు వెందు ధనికప్రభులున్నతితోడఁ జేయుఁగన్ 48

గీ. మాఘతలఁ గిష్టములయందుఁ బుట్టి పెరిఁగి
యతఁడు శాంతస్వభావుఁడై యలరు కతనఁ
గోర్కులెల్ల నాతనికి సంకుచతఁగాంచి
యతని నద్దేశమునకును నర్హుఁ జేయు. 49

క. వేకువ, నుత్సాహముతోఁ
గైకొని లఘునిద్ర, మేలుకాంచి, సుతీక్ష్ణా
స్తోకసమీరముఁ బీల్చుచుఁ
బ్రాకటగతితోడఁ బాట బాడుచు, నడుచున్. 50

ఉ. గాలమునైన వైచు నుదకంబునఁ జేఁపలఁ బట్ట నోర్పునన్;
జాలఁగ దుర్గమస్థలిని నాగలినైనను నీడ్చుఁ దెంపునన్;
వాలినమంచుజాడలనుబట్టి గుహాం గనిపెట్టి, కోపలన్
గ్రాలి పెనంగుకాననమృగంబును నైనను నీడ్చుఁ బైటికిన్ 51

చ. పనులవి యెల్లఁ దీర్చుకొనివచ్చి నిశందనయిల్లు చేరుచున్
దనదుకుటీర మందిరమునన్ గృహరాజనఁ గూరుచుండి, వే
డ్కను జలిమంటఁ గ్రాఁగుచుఁ దగం జిఱునవ్వును బూని, చుట్టును
గనుఁగొను మంటచే మెఱసి క్రాలెడుబిడ్డలతళ్కుఁ జూపులన్. 52

చ. అతని ప్రియాంగనామణి గృహస్థితపాత్ర సమృద్ధి కొందుచుం
గుతుకముఁ బల్లపై శుచిగఁ గూర్చును భోజనభాజనంబులన్;

అతిథియొకండు కూడ నెప్పుడైన నటం జని పెక్కు లందవ్వం
గతలను జెప్పి, రాత్రిపడకన్ సమకూర్చినయప్పు దీర్చెడున్. 53

క. తనదేశంబునఁగలిగిన
వనములు తానిట్లొసంగు ప్రతిసౌఖ్యంబున్
ఘనముగ నాతనిహృదయం
బునను స్వదేశాభిమానమును ముద్రించున్. 54

చ. అతనికి నింటిచుట్టు నుదయం బగుచెట్లలు కూడ నింతయున్
వెత యెడకల్పభుక్తి యొదవించుసుఖం బధికం బొనర్చెడున్;
అతనికిఁ బ్రాణతుల్యము నిజార్హ మనోహర సత్కుటీరమే;
యతనికిఁ బ్రాణతుల్యము మహాఘవనాహతిఁ బ్రోచుకొండయున్. 55

చ. వెఱపును గొల్పుశబ్దమున భీతిలినప్పుడు తల్లిఱొమ్ముఁ దా
నుఱినుఱి యంటి పట్టుకొనుమాణవకుండను బోలెఁ గొండయే
శృతిముఱి మ్రోయుచున్ వెడలునప్పుడు వాత్యలు వీచు నప్పుడున్
మఱిమఱి పాయకుండుఁ గడుమక్కువతోడ నతండు స్వాద్రులన్ 56

గీ. ఔరా! యివికావె వంధ్యములైన రాష్ట్ర
తతులలోఁగల్గు మోహానత్వంబులెల్ల?
వారికల్పంబులయియుండువలసినవియు
వారియాశలు హెచ్చుగాఁ బాఱకుండు. 57

ఉ. వారలదెంత శ్లాఘనకుఁ బాత్రులొ యంతయె పొందఁగా దగున్;
వారల వాంఛలెట్లొ యటె వారిసుఖంబులుఁ గొంచెమే యగున్;
వారలయుల్లమందుఁ బ్రభవంబయి వర్ధిలు ప్రత్యభీష్టమున్
సారసుఖాస్పదం బగును జక్కఁగఁ జేకుఱినప్పు డెంతయున్. 58

గీ. మొదల నెదలోనఁగాంక్షలు మొలవఁజేసి
పిదపఁ దత్కాంక్షితంబుల వేగఁదీర్చి

ప్రతిమనోహరవిద్యయుఁ బొటిపోవు
నట్టిమూర్ఖదేశంబులయందునుండి. 59

మ. వెగటై యింద్రియభోగముల్ ముదమిడన్ వీడ్కొన్న చో, దుస్సహం
బగుశూన్యాత్మను నింపఁగా నెఱుఁగ రత్యంతోచ్చహర్షంబుతో;
మొగినాత్మన్ జ్వలియింపఁజేసి తనువుం బొంగించి హృత్కంప మొ
ప్పఁగనానందముఁగూర్చు జ్ఞానమహిమల్ స్వప్నార్థముల్ వారికిన్. 60

క. వారలమాఱనిజీవన । మూరయఁగా రాఁజుచుండునగ్నిని బోలున్;
గూరుకుచుండదు లేమిని; । నూరకకడుఁ బ్రజ్వరిల్లు నుత్కటవాంఛన్

చ. అతిఘనహర్షముల్ గన నవర్షులువారలు; వత్సరంబునం
దతుల మహోత్సవంబొకటి హర్షమువారిగఁ గూర్చునప్పుడున్
గుతుకము మూర్ఖచిత్తమున నూల్కొని భగ్గునమండుఁ, దోడనే
యతిమధుపానమత్తత నదంతయు గ్రుంగి యడంగునంతకున్. 62

సీ. మఱి వారిసుఖములు మాత్రమె కావు సు
మ్మటు మోటుగాఁ బాఱునట్టివెల్ల,
వారలనీతులు వారిసుఖములట్ల
నీచంబులయి యుండు నిశ్చయముగ
నాగరికత హెచ్చు కాఁగనకతమునఁ
దండ్రి మొదల్కొని తనయువఱకు,
నాచారములు మార్పునందక యభివృద్ధిఁ
గనకేకరీతినె తనరుచుండుఁ
గామమున నొండె మిత్రత్వగరిమ నొండె
రమ్యముగఁ బర్వునిశితానురాగవిశిఖ
తతులు వారలకఠినచిత్తములమీఁదఁ
దాఁకిపడు మొక్కవోయివ్యర్థంబుగాఁగ. 63

సీ. అయినఁ దీక్ష్ణతరంబులయియుండుయోగ్యతల్
కొన్ని యవ్వారిహృత్కుధరసీమ
కూటిలోఁగూర్చుండు క్రూరగృధ్రములట్లు
లోఁడెడఁ గాలూనియుండవచ్చుఁ
గాని చిత్తోన్నతి గలవారిజీవయా
త్రలయందు విహరణంబులరఁ జేసి
దారి స్నిగ్ధంబు హృద్యముఁజేయు మృదువులౌ
ఘననీతులన్నియుఁ గాలుకొనక
సాధుపక్షులకై వడి జాలదవ్వు
చెదరి, పక్షంబులనువిప్పి బెదరిపఱచుఁ
గరము ననుకూలమగునట్టి గగనసీమ
మించువేడుకతో విహరించుకొఱకు. 64

క. ఇటనుండి తిరిగెదమహో
త్కటమృదువృత్తానుకూల గగనస్థలికిన్;
పటుభాసురనిజరాజ్యము
నటఁజూపెడు "ఫ్రాన్సు" దేశమదె రమ్యముగన్. 65

క. మిగులన్ సాంఘికసుఖములఁ । దగిలి ప్రమోదించుదేశతల్లజమా! పె
ల్లుగ నీలో నీవలరుట । జగమెల్లను హర్షమియ్యఁజాలును నీకున్. 66

ఉ. మెల్లగఁబ్రోయు 'లోయరు' సమీపమునన్ సురపొన్ననీడలన్
జల్లనిగాలి నీటివలనన్ బరిశుద్ధతఁ గాంచి వీవఁగాఁ
బిల్లనగ్రోవి నేను శ్రుతిమీడినరాగముతోడ నూఁదుచో
నల్లన నెన్నిసార్లు మును పాడరు త్రుళ్ళుచు నీదుగాయకుల్ ? 67

చ. పలుమఱు నప్డు నాదువెడపాట తడంబడి మేటిరాగముల్
గలయఁగ వెక్కిరించుచును నర్తకునేర్పును గాసి చేసినన్

బలువిడి గ్రామమంతయును నాదుమహాద్భుతశక్తి మెచ్చుచున్
బెలుచ దినార్ధ మాటయును విస్మృతిచెంది యొనర్చె నృత్యమున్

చ. వయసునుబట్టి భేదము లవంబును గల్గదు—వృద్ధవారలున్
రయముమెయి న్నిజార్భకుల నాట్యమొనర్పఁగఁ దెచ్చి రుబ్బునన్;
బ్రియమున సంగరాభినయవిద్యను బ్రౌఢిమఁ గన్నతాతయున్
జయజయ యంచు గంతులిడె షష్టివయఃపటుభారమగ్నతన్. 69

ఉ. చింతలులేని ధన్యమగుజీవనముం బ్రకటించు నీక్షితుల్ ;
వింతగ వ్యర్థకృత్యముల వీరిప్రపంచము పోవు నిత్యమున్;
స్వాంతమునందు గౌరవమె వాంఛ యొనర్చుట నెల్లవారలున్;
సంతతమానసప్రియము సల్పెడువిద్యలె మెండు వీరికిన్. 70

ఉ. పాత్రతఁబట్టి వచ్చుస్తుతిపారము లొండె, ననర్హనిష్ఫల
స్తోత్రములొండె, గౌరవము నొప్పడ నిచ్చలుఁ జెల్లునిచ్చటన్;
చిత్రముగాఁ బరస్పరము చేతికిఁ జేతికి మాఱుచుండి, స
ర్వత్ర చరించు గౌరవము వర్తకపున్సరకై యమూల్యతన్. 71

చ. జరగు సభాళినుండి యది సైన్యనివేశకుటీర పాళికిన్;
స్థిరమతి నభ్యసింతురు స్తుతిప్రియతం గడు నెల్లవారు, న
క్షరసుఖులట్లు కన్పడుచుఁ, గన్పడు నట్లగునంత కెంతయుం
బరులను దన్పుచుం దనిసి, మన్నన నిత్తురు తాము గైకొనన్. 72

ఉ. ఈసుకుమారవిద్య ముదమెంతగ వీరికిఁ గల్గ జేసినన్
దోసము లుద్భవిల్లుటకుఁ దోరముగా నెడ మిచ్చు వీరిలో;
వేసర కన్యసంస్తుతికె ప్రీతివహించి, సదా తదర్థమే
యాసలుసల్పుచుంటఁగృశమౌచు మనోబల మంతయుం జెడున్. 73

చ. బలమఱి యాత్మయిట్లు సుఖభావముఁ దాఁ దనలోనఁ గానమిన్
జెలిమిని నమ్మియుండుఁ బరచిత్తమునే స్వసుఖార్థ మిందు ని

చ్చలు; నటుగాన వ్యర్థమగు చక్కనిటక్కుల దంభమిచ్చటన్
బలువ లోసంగు తుచ్ఛమగు ప్రస్తుతికే దగఁగాంచు నెంతయున్. 74

ఉ. ఇచ్చట వ్యర్థదంభము రహిన్ ముఖభంగవికారవేషమున్
గ్రచ్చఱఁ బూని, రాగిసరిగం దనగొంగడి కంచుఁ గూర్చెదున్
బిచ్చపుగర్వ మిచ్చటను బేర్పడ నేఁటికి నొక్కవిందుకై
వెచ్చ మొనర్చి, మోసమొదవించుకొనుం దననిత్యభుక్తికిన్. 75

క. చంచలలోకాచారము
పంచినయెడ కెల్లఁబోవు స్వాంతం బెపుడున్
గొంచెంబైన గణింపదు
మించుగఁ దనయంతరాత్మ మెచ్చెడువిలునన్. 76

క. పరుగిడెడుబుద్ధియిప్పుడు
మరిభిన్నమనస్కులైన మనుజులపైకిన్;
వరవారధిగర్భమునం
దురవుగ 'హాలండు' దేశమున్నట్టియెడన్. 77

చ. విపులమహార్ణవుం డడరి పృథ్వికిఁ జేరగిలంగఁ బడ్డచోఁ
జపలతఁ బైఁబడన్ నిగుడుసాగరవీచుల నడ్డగింపఁగా
నిపుడు మహోన్నతాసదృశ కృత్రిమదుర్గము లేవఁదీయుచో
ర్పుపసను నిల్చియున్నటులె ప్రోలను దోఁచెద రద్ధరాప్రజల్ 78

ఉ. ఆపయి నల్లనల్ల ననయంబును రక్షణకుడ్యసంచయం
బేపుగ వృద్ధినొందుచుఁ, గుయింగడుఁ బెట్టుజలంబులోనికిన్
జాఁపుచు దీర్ఘబాహుల, వెసంగొని రాజ్యమొకింత, వేలఁ దా
నోపిక నాక్రమించుకొనుచున్నటు లిప్పుడు నాకుఁ దోఁచెడున్. 79

సీ. బలిమి నిర్బంధింపఁబడినయట్టిసముద్రుఁ
దురుకుడ్యపఙ్క్తిపై నుండి నిక్కి,

మెల్లగాఁ బ్రవహించుమేలైనకాల్వలఁ
బచ్చక్రొవ్విరులయుపత్యకలను,
గన్నెరుగున్నలఁ జెన్నగుగట్టుల
వడి తగ్గి చనుయానపాత్రములను,
జనసంకులంబులౌ సంతకూటంబులఁ
గృషికర్మమున నొప్పుక్షేత్రములను,
దనదురాజ్యంబునుండి యుదారలీలఁ
గోరివిడిపింపఁబడినట్టి క్రొత్తసృష్టి
స్థలజలమయప్రపంచంబు-చెలువుమీఱ
దిగువతట్టున నగుచుండఁ దేఱిచూచు. 80

చ. అటువలె నబ్ధిభంగముల కంతట లోఁబడి దేశ మెప్పుడున్
దటుకునఁ దన్నివాసులను దద్దయుఁ బాటుపడంగఁ జేసెడున్
పటుగతిరాజ్యమేలుఁ బ్రతిమానసమందును గర్మశీల మ
చ్చట; మఱి కర్మశీలతయు సంధిలఁజేయు ధనప్రియత్వమున్. 81

ఉ. కావున, నింద్యఁగానఁబడుఁ గల్మినిగల్గెడి యెల్లమేళ్ళునున్
గేవలవిత్తవృద్ధి కలిగించెడుకీడులతోడఁ జూత్రిగన్;
భావములందు వారలతివాంఛ యొనర్చుధనంబు వారికిన్
వావిరిఁగూర్చు సౌఖ్యమును, వస్తుసమృద్ధియు, శోభయున్, గళల్.

మ. కనినన్ సూక్ష్మముగాఁగ, వారలకడం గాపట్యమున్ వంచనం
బును గానంబడు; విక్రయింపఁబడు నాభూమిన్ స్వతంత్రత్వమున్;
కనకాత్యద్భుతశక్తి ముందుపఱచున్ స్వాతంత్ర్యమెల్లన్ వడిన్;
ధనహీనుండది విక్రయించుఁ గొనునద్దానిన్ ధనాఢ్యుం డాగిన్. 83

చ. ఇదియు మనుష్యపీడకుల కిల్లును దాసుల కాటపట్టునై
పొదలుటచే, నభాగ్యులిటఁ బొల్పరునీచపుఁజావు వేఁడుచున్,

గదలక వాత్యలన్నిదురఁ గాంచెడు స్వప్రహృదరీతి మందులై,
యొదిగి ప్రశాంతిమై, నగుదురొక్కట యోగ్యులు గాఁగ నేవరుల్.

ఉ. వీరికి వీరిపూర్వులగు 'బెల్జికు' పెద్దలకెంతవాసి! య
వ్వారలు నిర్ధనుల్, మొఱకువారలు, హృష్టు, లవార్యసాహసుల్;
వారిహృదిన్ రణేచ్ఛయును, స్వైరితమోహమున, నొప్పుమీఱు; నౌ
రౌర! 'బ్రిటానియా, ప్రజలయంతర మారయ నిప్పుడెంతసన్! 85

చ. ఇట నాబుద్ధి 'బ్రిటానియా' యనినత్తోనే పక్షముల్ విప్పి యొ
క్కటఁ బర్వెత్తు, నెటన్ 'బ్రిటన్' పడమటం గామించుఁ బుష్పర్తు, వె
చ్చట 'నార్కేడియ' శోభమించుచుఁ దృణస్థానంబు లేపారు' న
చ్చటఁ బాఱున్ నదులందమై యల 'హిడాస్పస్' కంటె, నచ్చోటికిన్.

ఉ. అచ్చట నెల్లెడం బొలయు నల్లనఁ జల్లనిగాలి హాయిగా;
నచ్చటఁ బాఱు గానసుధలందముగాఁ బ్రతిశాఖనుండియున్;
హెచ్చుగ సృష్టిసోయగము లెల్లను రాశిగఁ జేరునచ్చటన్;
గ్రచ్చుఱఁ గాననౌ నతివికారములొక్క మనుష్యబుద్ధులన్. 87

క. అతిఘనములై నసాహస
యుతబహురూప ప్రయోజనోద్యమములతో
సతతము నొక్కవివేకమె
ప్రతిహృదయమునందు దృఢతరాజ్యము చేయున్ 88

సీ. నిజవర్తనమునందు నిర్భరగర్వంబు
నిర్లక్ష్యభావంబు నేత్రములను,
గలిగి దేశాచారములఁబట్టి మాఱక
యిపుడె సృష్టిని జనియించినట్లు,
సహజకర్కశమై యొసంగెడు నాత్మచేఁ
గనుపట్టుచును భయంకరము గాఁగఁ,

దమవనుకొను స్వతంత్రతలఁ గాపాడుకొం
చఁగియుండుస్వభావమను బెలేక
గొప్పయుద్దేశములయందుఁగూర్మిఁదగిలి
యధిక యోచనపరబృందమనఁగనొప్పు
మానుషప్రభుల్ వారిటమత్సమీప
మునమునడయాడుచున్నట్లు కనెదనిపుడు. 89

క. తనస్వాతంత్ర్యంబులనటు ఘనతఁ బరీక్షింప భీదకాపును గడ గుర్
మనుజుండయి పుట్టుటజేఁ దనకర్హంబైన మాన్యతను గన నేర్చున్

శా. స్వాతంత్ర్యంబ! ఘనంబుగా నిచటఁ దెల్పంబడ్డ నీసౌఖ్యముల్
నేత్రంబుల్ మిఱుమిట్లుకొల్పి ప్రియమున్ హెచ్చించుసమ్మోహముల్;
ఖ్యాతిన్ ద్వత్సుఖముల్ కళంకయుతముల్ కావేని, సంశ్లాఘ్యముల్;
స్వాతంత్ర్యంబునఁ గూడఁ గొన్నిచెడుగుల్ వర్ధిల్లి బాధించెడున్. 91

చ. కరము 'బ్రిటానియా' జనులు గౌరవపుచ్చుస్వతంత్రభావ మొం
డొరులను వేఱుచేసి, యిటనూడఁగఁ ద్రెంచుఁ గులానుబంధమున్;
పరగనుగూర్చి జీవనము సారమొనర్చెడి యెల్లపాశముల్
పొరయక, స్వైరవర్తనముఁ బూనుస్వయంప్రభు లుందురొంటిగన్.

క. ఈయెడను బ్రకృతిబంధము
లోయన దుర్బలముగాఁగ నొగి బంధింపన్,
బాయుచు మనసులుపోరును
ద్రోయుచునొండొంటిమరలఁద్రోపుడుపడుచున్. 93

మ. ప్రజలో క్షోభముపుట్టు; మొఱ్ఱలిడుఁ గారాబద్ధపక్షం బొగిన్;
విజయాస్థన్ విఫలాశులెల్లెడఁ గృషించెల్లింతు రెంతెంతొ; యా
త్మజనాక్రోశము మేర మీఱి జనసామాన్యంబుఁ దాఁకెం జనం
బ్రజలాక్షోభ మడంతురొండెఁ గినుకన్ మండింతు రొండెం గడున్.

క్రూరమహీపాలకుపితాసి నొక్కట
బాధలుపడ నలవడితివీవు ;
గర్వసంయుత తిరస్కారంబుచేనొండె,
జెలిమిఁ బెంచుకృపార్కుచేతనొండె,
సమరీతిఁ జేటొందుక్షణభంగురం బైన
యలరుఁ బోలెడుదాన వై ననీవు,
సతతమును మాఱుచుండు దేశంబునందు
నీవికాసముల్ స్థిరముగా నిలుచుఁగాత !
వానిని సురక్షితముగఁ గాపాడుకొఱకె
యొకటనేను నిరోధించుచున్నవాఁడ. 99

క. ఆలోచించెడువారలె, పాలింపఁగ వలయుఁ బాటుపడువారల నం
చీలోకానుభవం బది, వాలాయముఁ దెలుపుసరిగఁ బ్రతిదేశమునన్.

చ. క్షితిని స్వతంత్రతాగరిమ చేయఁగజాలుప్రయత్నమంతయున్
హితముగ నెల్లవారలపయిన్ సమభారముఁ బూన్చుటకదా?
అతిఘనవృద్ధి నొక్కతెగ యందఱమించి యతిక్రమించినన్
హతమొనరించు దానిద్విగుణం బగుభారము క్రిందివారలన్. 101

గీ. మించికొందఱు మాత్రమె కాంచునపుడు
దాని స్వాతంత్ర్యమంచును దలఁచువారు
సత్యమర్థించుదానికి సర్వమునకు
నుర్వి నెంతయంధులుగాఁగ నున్నవారు !

సీ. స్వాధికారంబును వ్యాపింపఁజేయంగ 102
రాజాధికారంబు హ్రాస్వపఱిచి,
ప్రతిపక్షనాయకుల్ ప్రముఖులై సింహాస
నముఁ జుట్టుకొనఁగఁ బెనంగునపుడుఁ,

ఉ. ఇంతియకాదు సుమ్ము చెడుగెల్ల; నిసర్గజబంధముల్ చెఱన్,
జింతిలి ధర్మమున్ యశము స్నేహము స్వప్రభుతన్ దొఱంగుటన్,
వింతధనవ్యవస్థల జనించినకృత్రిమ బంధజాలముల్
సంతతమున్ బలంపడి బలాత్కృతి నొందు ననిష్టసత్కృతిన్. 95

క. కావున, సర్వవిధేయత। తావినికిమాత్ర మెపుడు దాస్యముచేయున్;
ప్రావీణ్యంబడుగంటును;। నేవారికిఁ దెలియకేప్పనిటయోగ్యతయున్.

సీ. కాలమీఁకై పడిఁ గడవంగఁ గడవంగఁ
దనమనోజ్ఞతలెల్లఁ దరలవిడిచి,
నిలుపుదు రెచ్చోటఁ గులపతులు తమ్ముల్
దేశాభిమానాగ్ని తేజమెసఁగ,
శ్రమపడిరెచ్చోట రాజులుకీర్తికై
కవులెందువ్రాసిరి ఖ్యాతికొఱకు,
నట్టిపండితులకుఁ బుట్టినయిల్లును
నాయుధపాణుల కాటపట్టు,
నైనయాదేశ మొకటనత్యాశచేత
సర్వ దుర్వాసనలకును స్థానమగును ;
పండితులు వీరభటులును బార్థివులును
సత్కృతినిబొందకేకముందుచత్తురిందు. 97

చ. కొలిచెద నంచునో ఘనులఁ, గోరినృపాళి నుతింతు నంచునో,
తలఁపఁగ బోకుఁడేనిటు స్వతంత్రతచేనగుకీడు లెన్నచో;
కొలఁగఁదోలుఁ డిట్టిదగుతుచ్ఛపువాంఛ మదాత్మనుండి, నా
తలఁపును బాయకుండెడి యథార్థసమర్థతలార ! దవ్వుగన్. 98

సీ. ఉరుశోభ నలరారు నోస్వతంత్రత్వమా !
యల్లరిమూఁకల యాగ్రహమునఁ,

దాము మాత్రంబె స్వతంత్రులై యుండుచో
నొక్కపక్షమువార లొకటఁ జేరి,
యాదియ స్వాతంత్ర్యతయుంచును బిలువంగ
ననుమతించుటఁ గనుంగొనినయపుడు,
వేగ నాసన్నమగుచున్న పెనువిపత్తు,
గురుతరోద్రేకమును బురికొల్పినపుడు,
దక్క నాయాత్మశాంతతఁ దాల్చియుండుఁ;,
దగదు పోరికికత్తులు దాల్చి లేవ. 103

మ. సమకూర్చుం బ్రతిధర్మదాతయు నిజేచ్ఛన్ నూత్నశిక్షాస్మృతుల్;
నమలున్ బీదలఁ జట్టముల్; ధనయుతుల్ శాసింత్రు చట్టంబులన్
స్వమహీన్ దాసులవిల్చుపొంతె శబరుల్ సంచారము ల్చేయు దే
శములన్ దాసులనుండి సంపద యథేచ్ఛన్ గొల్లగొట్టంబడున్. 104

మ. భయకారుణ్య నయోగ్రకోపములు పైపైఁ బొంగి, గోష్ఠ్యస్థితిన్
బయలంబెట్టుచు, నుబ్బియున్నమనసుల్ బాహాటమున్ జేయ, ని
ర్దయులౌ నీమనుష్యులన్విడిచి పర్వంజూతు దేశాభిమా
నియు భీరుండును గొంతకొంతయగుచుల్ బృథ్వీపతిం జేరఁగన్ 105

చ. ధర నధికారకాంక్ష తొలుతల్ నృపభూతి నెదిర్చి, యాంగతిల్
సరగున గౌరవంబు జనస్థలమందె కలంచి, రాజ్యమున్
జరప మనస్సుపై ద్విగుణశక్తిని గల్మికి నిచ్చినట్టియా
పరమనికృష్టకాలమును, భ్రాత శపింపుము నీవు నావలెన్. 106

చ. కనమె నిరర్ధలోహమునకై యుపయుక్తజనుల్ 'బ్రిటానియా'
జనబహుళాబ్ధితీరముల సత్పరివర్తమొనర్పఁగా బడల్ ?
అని మొనఁ గల్గుతేజ్జయములన్నియు, దీపములాఱునష్టు భ
గ్నునగడుమండి మ్రగ్గుగతి, గొబ్బున నాశముఁ గూర్పఁ గానమే ? 107

మ. కనమేసంపద స్వీయవైభవ మహోత్కర్షాభిరమ్యార్థమై
తనభృత్యాళికి నిండ్లుగట్ట విజయత్వంబుం గడుంగూర్చి, 'యూ
య్యస వెన్కం జిఱుపల్లియల్ చెదరి యందందున్న క్షేత్రంబులన్
జనశూన్యంబగు వంధ్యదంభమున విశ్రాంతిందగం బొందఁగన్! 108

క. కనమే మనమకటా యొక
ఘనుఁడు వినోదంబుకొఱకుఁగా నిడువాజ్ఞన్
జనసంచారము సతముం,
గని మునుకలకలను నవ్యగ్రామముకూలన్? 109

సీ. ఆజ్ఞానువర్తియై యులరెడుపుత్రుండు
నత్యంతజీర్ణాంగుఁడైన పితయు,
వినయశాలినియౌచు వెలసెడుమాతయు
ఘనలజ్జగలయట్టి కన్యకయును,
నడవినిబ్రవహించు 'నాస్విగో' నది యొందు
స్వీయకచ్ఛములవ్యాపింపఁజేయు,
నెట 'నయగ్రా' నది ఘటియించు బధిరతఁ
బిడుగులవంటి చప్పుడులచేత,
నట్టి పశ్చిమజలధికి నవలనున్న,
దేశముల నివాసార్థమై తిరుగఁగనమె
స్వస్థలంబుల విడిచి నిర్బంధమునను,
మెలఁగుశోచనీయకుటుంబములనుమనము? 110

చ. తవిలిమనుష్యతో మృగముతానెట రాజ్యముపాలుగోరునో,
యెవ్రుచునో యెఱ్ఱ 'యిండియనుఁ' డెచ్చటఁ జావుగుఱికెన్ శరంబు, న
య్యు విరళకాననాంతరములందు భయంకరమైన క్రోనలం
దెవఁడయినన్ సకృత్ప్రధికుఁడిప్పుడుకూడనటం జరించుచోన్. 111

సీ. అచ్చోటనెంతయు నావర్తమయ్యుములో
వాత్య లాకసమునఁ బర్వుచుండఁ,
దనచుట్టు నెల్లెడఁ ద్రాసకరంబులౌ
మృగముల యార్పులు నిగుడుచుండ,
దీర్ఘ చింతాక్రాంత దేశబహిష్కృతుం
డతిదుఃఖభారంబుకతన వంగి,
నిస్తులభీతిచే నిలువంగ నొల్లక
సత్యహీనుండౌటఁ జనఁగలేక,
యెచట 'నింగ్లాండు' మహిమలు హెచ్చివెలుఁగు
నచటికిసి దీర్ఘదృష్టుల నల్లఁ బఱపి
తోడరి నాయభిప్రాయంబుతోడఁదనదు
మనసు నేకీభవింపంగఁ జూచ్చు. 112

చ. హృదయమునందెకోన వసియించెడుసౌఖ్యము బైలఁగాంచ, నే
వెదకుటయెల్ల వ్యర్థ మగువేసట యయ్యె బహుప్రయాసతన్;
వదలి సుఖంబు విశ్రమముఁ, బైఁబ్రతిరాజ్యము నిచ్చుసౌఖ్యమున్
వెదకఁగ దేశదేశములవెంబడి నేటికి సంచరించితిన్? 113

ఉ. త్రాసము లెల్లరాజ్యముల రాజ్యముచేయుచునున్న, దుష్టమా
శాసనజాల మొండెఁ జెడు తెమ్మెపతు లొండెనుబాధ పెట్టినన్
శాసనముల్ నృపాలురు నొసంగనుమాన్పను జాలుభాగ మా
హా! సరిచూడ, నెంతయసదా! జనచేతము లొందునంతలోన్. 114

ఉ. తెల్లముగా ధరిత్రిఁ బ్రతిదేశమునన్ మనమాత్మనమ్ముదం
బుల్లములోనె కన్గొనుదు మొండె సృజింపుదు మొండె నెప్పుడున్;
పెల్లుగ ప్రామాయుక్షోభముల వేదన నొందక గూఢరీతితో
మెల్లఁగఁ బాఱుచుండుఁ బుడమిన్ గృహసౌఖ్య రసప్రవాహముల్.

ఉ. ఎత్తినగండ్రగొడ్డలియు, హింస యొనర్చెడు చుట్టువాలునున్,
రిత్తగు 'ల్యూకు' లోహపుఁగిరీటము, 'డామియు' నినుపపాన్పునన్,
బొత్తిగ నెప్పుడున్ ధనవిభుత్వవిదూరులపొంతఁ బోక, బల్
సొత్తుగ వారికి న్విడుచు శుద్ధమనస్కృత బుద్ధి భక్తియున్. 116

ఆ. వె. హూణకవులపోక లోకయింత తెలుపంగఁ
దెలుఁగువారికొఱకుఁ దేటగాను
'గోల్డుస్మిత్తు' ను కవిగూర్చినయట్టి యీ
పథికచరిత మేను వ్రాసినాఁడ.

క. ఒకభాషలోని సరసత
నొకభాషకుఁ దెచ్చు టెంతయును దుస్సాధ్యం
బకటా! నా కది శక్యమె?
సకలకవులు నాయశక్తి క్షమియింపఁదగున్.